

Inhoud

Woord vooraf	5
Inleiding.....	7
1 De Heilige Geest	9
De Bron van de groei	
2 De roeping	23
Het begin van de groei	
3 De heiliging	38
De aard van de groei	
4 De orde van het heil	48
De ontwikkeling van de groei	
5 Het Woord	68
Het voedsel voor de groei	
6 De sacramenten	82
De versterking van de groei	
7 Het gebed	93
Het verlangen naar groei	
8 Het heiligend kruis	102
Het medicijn voor de groei	
9 Christelijke vrijheid	112
Het geheim van de groei	
10 Het getuigenis in de wereld	127
Het bewijs van de groei	
11 De gemeenschap der heiligen	136
De voedingsbodem voor de groei	
12 De verheerlijking	147
De voltooiing van de groei	
Literatuur.....	159

I | De Heilige Geest

De Bron van de groei

Het is nuttig voor een christen om zich af te vragen of hij groeit. Is er een ontwikkeling in het geloofsleven? Strekt het leven steeds meer tot eer van God? Hoe staat het met de gebeden? Worden ze intenser en intiemer? Waar geen groei is, is misschien geen geestelijk leven, want een gebrek aan ontwikkeling is een symptoom van de dood.

Er is iets ernstig mis als een christen niet groeit in de genade en de kennis van de Heere Jezus Christus. Het is echter evenmin een goed teken als een christen van zichzelf vindt dat hij erg goed groeit en dat hij steeds heiliger leeft. Iemand die zo denkt, heeft waarschijnlijk geen zicht op de aard van geestelijke groei. Groeien in de genade betekent niet dat een christen steeds groter wordt, maar dat Christus steeds groter wordt.

Er zijn verschillende teksten in het Nieuwe Testament die spreken over geestelijke groei. De apostel Paulus dankt God voor de geestelijke groei in de gemeente van de Thessalonicenzen. 'Wij moeten God altijd voor u danken, broeders, zoals het behoort, omdat uw geloof buitengewoon sterk groeit' (2 Thess. 1:3). Paulus noemt dan met name de onderlinge liefde en het volharden in de verdrukking als kenmerken van die groei. Het lijkt haast vanzelfsprekend voor een christen dat hij groeit. Paulus

bidt voor de Kolossenzen dat zij 'in elk goed werk vrucht dragen en groeien in de kennis van God.' (Kol. 1:10) Geestelijke groei is zelfs een goddelijke opdracht. Zo eindigt Petrus zijn tweede brief met de oproep: 'Maar groei in de genade en kennis van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus.' (2 Petr. 3:18)

In de gemeente van Korinthe is veel verwarring en verdeeldheid. Toch is ook daar sprake van geestelijke groei. Paulus heeft daar als eerste het Evangelie verkondigd door het zaad van het Woord te zaaien. Apollos heeft na hem de planten water gegeven. Door alles heen heeft God de gemeente laten groeien. 'Dus is dan niet hij die plant iets, en ook niet hij die begiet, maar God, Die laat groeien.' (1 Kor. 3:7) In de tweede brief aan Korinthe komt Paulus op het thema terug. Ondanks zijn zorgen over het geestelijk leven, heeft hij toch hoop op de toekomst. Als het geloof van de Korinthiërs gegroeid zal zijn, dan zullen zij tot het inzicht komen dat de boodschap van Paulus inderdaad het Evangelie van God geweest is (2 Kor. 10:15).

Kiemkracht

Het Griekse werkwoord: *auxano* (groeien, vermeerderen) wordt ook gebruikt om de natuurlijke groei van planten aan te duiden. Zoals het zaad van een plant kiemkracht heeft, zo heeft ook het zaad van het Woord van God een onweerstaanbare kracht in zich. Israëlitische onderzoekers vonden tijdens opgravingen een dadelpit in het woestijnfort Massada, dat in het jaar 79 door de Romeinen was veroverd. Na al die eeuwen bleek het

toch nog mogelijk om de pit te laten ontkiemen en er een heuse 'antieke' dadelpalm uit te laten groeien. Het Woord van God, dat zo vaak met zaad vergeleken wordt, heeft ook een onuitroeibare kiemkracht. Er zit leven in en daarom is het effectief.

De Heere Jezus gebruikt het werkwoord *auxano* in verschillende gelijkenissen over het Koninkrijk van God. Het mosterdzaad is wel het kleinste onder al de zaden, maar als het opgegroeid is, wordt het een struik waarin de vogels zelfs een nest kunnen bouwen (Matth. 13:32; Luk. 13:19). Zo begint het Koninkrijk van God wel klein en nietig, maar het groeit uit en wordt zo machtig dat het de koninkrijken van deze wereld omkeert. Gods werk is onweerstaanbaar. Het zaad dat in de goede aarde valt, komt op en groeit en draagt dertig-, zestig-, en honderdvoudig vrucht (Mark. 4:8). Persoonlijke geestelijke groei is mooi, maar het gaat de christen uiteindelijk om de voortgang van het Koninkrijk der hemelen. Zo staat ook keer op keer in Handelingen dat het Woord van God groeide en de overhand kreeg (Hand. 6:7, 12:24, 19:20). Voor geestelijke groei is geestelijk voedsel nodig. Petrus roept de christenen op om als pasgeboren zuigelingen te verlangen naar de zuivere melk van het Woord, om daardoor op te groeien (1 Petr. 2:2).

De gemeente van Christus is een vruchtbare bodem, waarin het plantje van het geloof kan gedijen. Christus heeft in de gemeente de ambten ingesteld, om de heiligen toe te rusten tot opbouw van het lichaam van Christus. Het is daarbij Zijn bedoeling dat de gelovigen geen kleine kinderen blijven, maar dat zij tot geestelijke volwassenheid komen. Die volwassenheid is vooral gelegen in de

eenheid van het geloof en in de diepere kennis van de Zoon van God. Jonge kinderen worden heen en weer geslingerd door de golven, meegesleurd door dwaalleer. Paulus verbindt de persoonlijke geestelijke groei aan de groei van de gemeente en schrijft dat het Gods bedoeling is dat wij 'door ons in liefde aan de waarheid te houden, in alle opzichten zouden groeien in Hem Die het Hoofd is, namelijk Christus. (...) Zo verkrijgt het lichaam zijn groei, tot opbouw van zichzelf in de liefde.' (Ef. 4:15,16)

De groei van Jezus Christus

In de Bijbel staat zelfs dat Jezus groeide. 'Jezus nam toe in wijsheid en in grootte en in genade bij God en de mensen.' (Luk. 2:52) De Heere Jezus heeft Zelf in Zijn menselijke natuur een ontwikkeling doorgemaakt. In de Koran staat dat Jezus als baby al een gesprek voert met Maria. Deze legende onderstreept voor moslims dat Jezus een groot profeet is. Wij weten dat Hij meer dan een profeet is. Hij is de alwetende en de almachtige Zoon van God. Toch geloven wij juist niet dat Hij al kon praten en lopen toen Hij geboren werd. Wij geloven dat Hij echt mens geworden is, in alle dingen aan ons gelijk, behalve de zonde. Hij heeft leren lopen en leren praten. Het staat wel niet zo uitvoerig in de Bijbel beschreven, maar het moet toch wel zo zijn.

In de Hebrëënbrieff staat, dat Hij gehoorzaamheid geleerd heeft uit hetgeen Hij heeft geleden (Hebr. 5:8). Het kruis van de Heere Jezus, Zijn lijden, de lasten die God op Zijn schouders legde, heeft de Vader gebruikt om de Zoon naar Zijn menselijke natuur gehoorzaamheid

te leren. Zijn discipelen, die door het geloof met Hem verenigd zijn, gaan achter Jezus aan onder dat heiligend kruis, op de Via Dolorosa, de lijdensweg, om gehoorzaamheid te leren, om te groeien in de genade en kennis van de Heere Jezus Christus.

Gereformeerd

Wat is er nu specifiek aan de gereformeerde visie op geestelijke groei? Op het eerste gezicht lijkt 'groeien in het geloof' een evangelisch thema. Reformatorische christenen stellen graag dat een mens altijd een zondaar blijft en dat de 'allerheiligsten' nog maar een klein begin maken met de heiliging van het leven. Als reactie op een te positieve visie op de wedergeboren christen, is het verleidelijk om vooral kritisch te zijn en christenen die zo graag willen groeien te wantrouwen.

Toch zou het verkeerd zijn om ons door dit vooroordeel te laten leiden. De gereformeerde visie is de bijbelse visie, dat is tenminste de intentie en de pretentie, daarom moeten wij met onze vooroordelen steeds weer terug naar de Schrift. Het thema 'geestelijke groei' is gewoon een belangrijk bijbels thema. Misschien kunnen reformatorische christenen nog wel iets leren van de wijze waarop anderen dit thema invullen. Echt groeien kan immers alleen samen met al de heiligen. We kunnen van andere christenen veel leren, ook als zij op sommige punten dwalen.

Binnen de gereformeerde gezindte zelf ligt ook een spanningsveld. Aan de ene kant is er een uitgewerkt schema van de orde van het heil ontstaan, dat kan gaan

functioneren als een keurslijf voor het geestelijk leven. Aan de andere kant is er de neiging om als reactie op het keurslijf sterk de nadruk te leggen op het geloof zelf. Als je maar gelooft ... Wat dat zaligmakend geloof inhoudt, hoe je daar aan komt en hoe het zich ontwikkelt, wordt dan nauwelijks meer vernomen.

Om het misverstand dat groeien geen reformatorisch thema is uit de weg te ruimen, is het goed om de geestelijke groei speciaal te belichten vanuit de gereformeerde traditie. Ik noem vijf aspecten.

Geen prestatie maar gratie

Groeien in het geloof is het werk van de Heilige Geest. Dat is het eerste en het belangrijkste. Het is niet ons werk maar een genadegave van God. De Heidelbergse Catechismus (HC) zegt dat de Heilige Geest het geloof in het hart werkt door het heilig Evangelie en dat Hij het versterkt door het gebruik van de sacramenten (zondag 7 en 25). De groei van een christen is dus altijd groei in de genade. Het kost inspanning, maar het is nooit een resultaat van die inspanning. Het is geen prestatie maar gratie. Wij kunnen onszelf niet laten groeien. Wij kunnen alleen maar tegenwerken.

De opdracht om geestelijk te groeien is daarom vooral een oproep om het werk van de Heilige Geest niet te belemmeren. 'Blus de Geest niet uit. Veracht de profetieën niet.' (1 Thess. 5:19-20) De Heilige Geest kan belemmerd en weerstaan worden. Dat gebeurt als mensen zich verzetten tegen God en tegen Zijn Woord, zoals

het sanhedrin deed toen het weigerde te luisteren naar Stefanus (Hand. 7:51). Sterker nog, de Heilige Geest wordt door het ongeloof en het verzet niet alleen weerstaan, Hij wordt er ook verdrietig van. De Heilige Geest is geen kracht of macht, maar God in eigen Persoon. Hij is bedroefd door het verzet van mensen tegen de liefde van God. Hij raakt ook bedroefd door de verdeeldheid in de gemeente van Christus. Paulus roept de gemeente in Efeze op om heilig te leven en alle bitterheid en toorn weg te doen. 'Bedroef de Heilige Geest van God niet, door Wie u verzegeld bent tot de dag van de verlossing.' (Ef. 4:30)

Groeien in geloof is een kwestie van overgave aan de werking van de Geest. Wij moeten alle dagen van ons leven de Heere door Zijn Geest in ons laten werken (HC, zondag 38). Wat is dat een mooi aspect van geestelijke groei in de gereformeerde traditie. God in je laten werken. We bevorderen onze geestelijke groei het meest als wij God Zijn gang laten gaan. Daarom moeten we alles uit de weg ruimen wat de Geest uitblust of bedroeft. Voor de geestelijke groei zijn wij volstrekt afhankelijk van de werking van de Heilige Geest.

De groei wordt bevorderd door steeds meer te beseffen hoe erg en hoe sterk de zonde is. Je kunt de overwinning nooit in eigen kracht behalen. Je hebt de hulp en de leiding van de Heilige Geest steeds meer nodig. Het vlees, dat zich blijft verzetten tegen de Heilige Geest, wordt gekruisigd. Dat is een heel proces. Toch is het ook heel simpel. Groeien is God steeds meer laten doen, omdat je jezelf als onverbeterlijk leert kennen.

Het inzicht in je eigen onmacht kan verlamvend

werken. Ik kan niets goeds voortbrengen en dus ga ik maar bij de pakken neerzitten. Ik kan de zonde niet overwinnen en dus geef ik de strijd maar op. Toch is dat niet de bedoeling. Het inzicht in je eigen onmacht is juist heel bevrijdend. Je kunt het zelf niet en dus hoef je het ook niet van jezelf te verwachten. Je mag alles van God verwachten. Dat besef bevrijdt van wettische groeikrampen.

Door het Woord

Een volgend aspect van de geestelijke groei in de gereformeerde traditie is de kracht van het Woord. De Heilige Geest werkt het geloof door het Evangelie en versterkt het ook door het Woord. De sacramenten komen daar dan nog bij, omdat zij het Woord zichtbaar en tastbaar maken. Geestelijke groei is geen groei in ervaringen, maar groei in geloof, in het kennen van en vertrouwen op God en Christus. Het Woord is het zaad, het geloof is de plant en de liefde de vrucht.

Dat betekent natuurlijk niet dat de ervaring of bevinding van de gelovige onbelangrijk is. Geloofskennis kan niet zonder geloofservaring. Maar bevinding is dan vooral de ondervinding dat het Woord van God waar is. Die bevinding moet altijd weer getoetst worden aan het Woord van God. Bijbelse bevinding, of 'Schriftuurlijk-bevindelijk' noemen we dat.

Het geloof kan ook niet zonder het geloofsleven, zonder de vrucht van de liefde tot God en de naaste. Verdieping van geloofskennis leidt tot vernieuwing van het leven; kennis alleen maakt ons maar opgeblazen. Maar ook die vruchten van het geloof zijn vruchten van

Woord en Geest. In de heiliging van het leven zal een christen zoeken naar de wil van God en die wil vinden in het Woord.

Visie op de hele mens

Een derde aspect van de geestelijke groei in de gereformeerde traditie is de visie op de hele mens. Volgens de klassieke psychologie heeft de ziel drie 'vermogens': verstand, gevoel en wil. Volgens de gereformeerde theologie is het verstand verduisterd door de zonde, het gevoel gericht op het eigen ik en de wil gebonden, verslaafd aan de macht van de zonde. Deze drie kanten aan de menselijke psyche worden door de Heilige Geest bewerkt. Het verstand wordt verlicht, het gevoel gereinigd en de wil vernieuwd. De volgorde is daarbij niet onbelangrijk. Het is verkeerd om een emotioneel appèl op het gevoel te doen zonder het verstand te informeren over de waarheid. Het hart van de mens wordt bereikt via het verstand, dat geconfronteerd wordt met de waarheid van Gods openbaring, en via het gevoel, dat aangeraakt wordt door de heiligheid van God en door de liefde van Christus. Die confrontatie breekt de wil en doet verzet omslaan in overgave.

Bij geestelijke groei mag dus nooit één kant alle aandacht krijgen. Als alleen het hoofd groeit in kennis, maakt het een christen trots. Als alleen de emoties heftig toenemen, maakt dat een christen instabiel en kwetsbaar voor allerlei verkeerde invloeden. Als alleen de wil wordt aangesproken, denkt een christen dat het zijn eigen keuze is en wordt hij of hoogmoedig omdat hij de

juiste keuze gemaakt heeft of wanhopig omdat hij die keuze niet kan maken. Het gaat bij de groei om de groei van het hele hart, verstand, de wil en het gevoel.

Uiteindelijk gaat het om de vruchten van het geloof in onze handel en wandel. Maar die vruchten mogen nooit voorop staan, anders zijn het geen vruchten meer en dan verwordt de geestelijke groei tot morele zelfverbetering. Groei kan omslaan in moralisme als de groei niet van binnenuit komt maar van buitenaf wordt opgelegd. De gereformeerde totaalvisie op de mens en op de werking van de Heilige Geest in de verschillende kanten van de ziel voorkomt eenzijdigheden.

Groeien in het geloof is verlichting van het verstand, waardoor er een helderder inzicht ontstaat in de waarheid van het Woord van God en vooral in de Persoon en het werk van Christus. Groeien in het geloof betekent ook een vernieuwing van het gemoed of van de emoties. Je gaat de zonde hoe langer hoe meer haten en vlieden en je vindt je vreugde in God door Christus (HC, zondag 33). Groeien in het geloof betekent vooral een toenemende overgave van de eigen wil aan de wil van God, een oefening in zelfverloochening en in het navolgen van de Heiland Jezus onder het heiligend kruis. Toename in kennis van Christus, in liefde voor Christus en in overgave aan Christus blijkt uiteindelijk in de levenswandel. 'Want iedere boom wordt aan zijn eigen vrucht gekend.' (Luk. 6:44)

Paradoxaal

Een vierde aspect van de gereformeerde visie op geestelijke groei is het paradoxale karakter van die groei. Hoe

meer een christen groeit in de kennis en in de genade van Christus, des te meer last krijgt hij ook van zijn eigen zonde. Er is vooral een toename in zelfkennis en verootmoediging voor God. Waar dit element ontbreekt, is er geen sprake van groei maar van zelfbedrog. Een christen die zichzelf gaandeweg steeds heiliger vindt, is een gevaar voor zichzelf en voor anderen.

Dat maakt het wel uitermate lastig voor een christen om bij zichzelf geestelijke groei te constateren. Geestelijke groei is groei onder de schijn van het tegendeel. 'Het geloof heeft de schijn der dingen tegen' (Herman Bavinck, *Geleerdheid en wetenschap*, 26). Een christen moet zich voor de groei in genade niet afvragen wie hij zelf is, maar Wie Jezus voor hem is. Wie meer waarde in Hem ziet dan ooit tevoren, mag ondanks alles wat daartegen indruist de conclusie trekken dat hij is gegroeid. Niet een beter christen geworden, maar een christen die in alle ellende en gebrek beter zicht heeft op de genade van Christus. Groeien is hoe langer hoe meer toevlucht nemen tot de genade van Christus. Dat is een van de redenen waarom de wet van God scherp gepreekt moet worden (HC, zondag 44). De hoge eis van de wet van God moet gehandhaafd worden om diepere zelfkennis te bewerken en zo het geloof te versterken. Schuldbesef is geen doel op zich, maar een middel om christenen opnieuw te brengen aan de voeten van de Heiland. Groei in het geloof is dus een paradox. De apostel Paulus schrijft: 'Ik ben vleselijk, verkocht onder de zonde. (...) Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam van deze dood?' Tegelijk zegt hij erbij: 'Ik dank God, door Jezus Christus, onze Heere.' (Rom. 7:14, 24-25)

Diezelfde Paulus komt aan het einde van zijn leven tot de conclusie: 'Ik ben de voornaamste van de zondaren.' Hij schrijft niet dat hij het was, maar dat hij het is. De zelfkennis en de ootmoed zijn verdiept, maar opnieuw is het een middel tot glorie van God: 'Maar daarom is mij barmhartigheid bewezen.' (1 Tim. 1:15-16)

Gods eer

Tenslotte staat de geestelijke groei in de gereformeerde traditie in het bredere verband van de glorie van God en van Zijn Koninkrijk. Uiteindelijk gaat alles in het leven van de christen en ook in de ontwikkeling van het geloofsleven om de eer van God. Zolang onze eigen zaligheid of de vraag naar de zekerheid van het geloof nog centraal staat, is er geen sprake van geestelijke volwassenheid.

Geestelijke groei kenmerkt zich door het vergeten van je eigen belangen, omdat je oog krijgt voor de belangen van God en van Zijn Koninkrijk. Het gaat niet in de eerste plaats om persoonlijke geestelijke groei, maar om de voortgang van Gods Koninkrijk. Het hoogste verlangen van een volwassen christen is niet om zelf vooraan te staan, maar om zo veel mogelijk mensen mee te nemen naar het Lam van God. Het gaat erom dat Zijn huis vol wordt. Daarom wordt in de Bijbel die persoonlijke groei ook altijd verbonden met de geestelijke groei van de gemeente.

Uiteindelijk is de heiliging een voorbereiding op de verheerlijking. De geestelijke groei is in dit leven nooit volkomen. God gebruikt juist die beperktheid, dat te-

kort, dat gevoel van onvolmaaktheid, om Zijn kinderen dichter naar Zich toe te trekken en te heiligen. 'Zo ras een gelovige wedergeboren is, (...) wil hij terstond de volmaaktheid hebben, dit is een gelovige zo eigen, dat hij geen ware gelovige is, die deze smartelijke begeerte niet heeft' (Wilhelmus à Brakel, *Redelijke Godsdienst*, III.46.1).

Het lijden van deze tegenwoordige wereld weegt niet op tegen de heerlijkheid die ons geopenbaard zal worden. Dat lijden wordt voor een groot deel bepaald door de onvolmaaktheid van het christenleven hier en nu. De een zal een heftiger strijd te strijden of een zwaarder kruis te dragen hebben dan de ander. In de toekomst van Gods Koninkrijk, op de nieuwe aarde en onder de nieuwe hemel zal iets te zien zijn van de mate waarin christenen in dit leven hun Heere en Heiland volgen onder het heiligende kruis.

Degenen die het meest toegewijd geleefd hebben, zullen ook het meest in heerlijkheid schitteren als toonbeelden van Gods genade. Er is een verband tussen het strijdperk van dit leven en de beloning in de hemelse heerlijkheid. Maar uiteindelijk gaat het niet om de eer van een christen, maar om de eer van Christus, Die het meest verheerlijkt wordt in de verlossing van de grootste zondaren. Vijanden worden met God verzoend. Weerbarstige en onwillige kinderen worden door de Heere vernieuwd en tot Zijn kinderen aangenomen. De christenen aan wie God het meeste werk gehad heeft in dit leven, zullen in de eeuwige heerlijkheid het meest weerspiegelen van Zijn genade.

Vragen

1. Kun je zelf eens een definitie van geestelijke groei geven?
2. Hoe komt dit thema in de preken aan de orde?
3. Helpt de strijd je om te verlangen naar de volmaaktheid?